

ĐẠI HỌC THÁI NGUYÊN
TRƯỜNG ĐẠI HỌC SƯ PHẠM

BÙI THỊ THẨM

**TỔ CHỨC HỌC TRẢI NGHIỆM CHO HỌC SINH LỚP 11
TRONG DẠY HỌC TRAO ĐỔI CHẤT VÀ CHUYỂN HÓA
NĂNG LƯỢNG Ở THỰC VẬT**

LUẬN VĂN THẠC SĨ KHOA HỌC GIÁO DỤC

THÁI NGUYÊN - 2019

ĐẠI HỌC THÁI NGUYÊN
TRƯỜNG ĐẠI HỌC SƯ PHẠM

BÙI THỊ THẨM

**TỔ CHỨC HỌC TRẢI NGHIỆM CHO HỌC SINH LỚP 11
TRONG DẠY HỌC TRAO ĐỔI CHẤT VÀ CHUYỂN HÓA
NĂNG LƯỢNG Ở THỰC VẬT**

Ngành: LL&PPDH bộ môn Sinh học

Mã số: 8 14 01 11

LUẬN VĂN THẠC SĨ KHOA HỌC GIÁO DỤC

Cán bộ hướng dẫn khoa học: PGS.TS. Nguyễn Văn Hồng

THÁI NGUYÊN - 2019

LỜI CAM ĐOAN

Tôi xin xam đoan đây là công trình nghiên cứu của riêng tôi dưới sự hướng dẫn của PGS.TS. Nguyễn Văn Hồng. Các tài liệu trích dẫn trong luận văn đều có nguồn gốc rõ ràng. Các số liệu, kết quả nghiên cứu trong luận văn là trung thực và chưa được công bố trong bất kỳ công trình nghiên cứu nào khác.

Thái Nguyên, tháng 4 năm 2019

Tác giả

Bùi Thị Thắm

LỜI CẢM ƠN

Luận văn được hoàn thành tại Bộ môn “Sinh học hiện đại & Giáo dục Sinh học”, Khoa Sinh học, Trường Đại học Sư phạm - ĐH Thái Nguyên. Trong quá trình nghiên cứu, tôi đã nhận được những sự giúp đỡ vô cùng quý báu của các tập thể và cá nhân.

Tôi xin bày tỏ lòng biết ơn sâu sắc đến thầy giáo hướng dẫn khoa học: PGS.TS. Nguyễn Văn Hồng đã tận tâm giúp đỡ, hướng dẫn tôi trong quá trình nghiên cứu, thực hiện đề tài.

Tôi xin chân thành cảm ơn tập thể Bộ môn “Sinh học hiện đại & Giáo dục Sinh học”, khoa Sinh học, Phòng đào tạo, Ban Giám hiệu Trường Đại học Sư phạm - ĐH Thái Nguyên đã tạo điều kiện cho tôi học tập, nghiên cứu và hoàn thành luận văn.

Tôi xin chân thành cảm ơn Ban giám hiệu, các Thầy Cô, các em HS ở các trường THPT tham gia vào quá trình khảo sát và thực nghiệm sư phạm, các GV đã gửi ý kiến đóng góp để luận văn được hoàn thiện hơn.

Tôi xin chân thành cảm ơn đồng nghiệp, gia đình và bạn bè đã luôn động viên, khuyến khích tôi trong suốt quá trình học tập và nghiên cứu.

Thái Nguyên, tháng 4 năm 2019

Tác giả luận văn

Bùi Thị Thắm

MỤC LỤC

Lời cam đoan	i
Lời cảm ơn.....	ii
Mục lục	iii
Danh mục các chữ viết tắt	iv
Danh mục các bảng.....	v
Danh mục các hình	vi
MỞ ĐẦU	1
1. Lí do chọn đề tài	1
2. Mục đích nghiên cứu	4
3. Giả thuyết khoa học	4
4. Đối tượng nghiên cứu và khách thể nghiên cứu.....	5
5. Nhiệm vụ nghiên cứu	5
6. Phương pháp nghiên cứu	5
7. Đóng góp của đề tài nghiên cứu	6
8. Giới hạn, phạm vi của đề tài nghiên cứu	6
Chương 1: CƠ SỞ LÝ LUẬN VÀ THỰC TIỄN	8
1.1. Lược sử nghiên cứu về HTTN.....	8
1.1.1. Trên thế giới	8
1.1.2. Ở Việt Nam.....	10
1.2. Cơ sở lí luận.....	12
1.2.1. Học tập trải nghiệm	12
1.2.2. Hoạt động trải nghiệm	13
1.3. Cơ sở thực tiễn.....	16
1.3.1. Thực trạng về thiết kế và tổ chức HĐTN của GV Sinh học ở một số trường THPT trên địa bàn tỉnh Yên Bái	20
1.3.2. Thực trạng nhận thức và hiệu quả tiếp thu các hoạt động trải nghiệm trong dạy học môn Sinh học của học sinh THPT	24
TIÊU KẾT CHƯƠNG 1	27

Chương 2: TỔ CHỨC HỌC TRẢI NGHIỆM CHO HỌC SINH LỚP 11 TRONG DẠY HỌC “TRAO ĐỔI CHẤT VÀ CHUYỂN HÓA NĂNG LƯỢNG Ở THỰC VẬT”	28
2.1. Phân tích cấu trúc phần “Trao đổi chất và chuyển hoá năng lượng ở thực vật” tương ứng với các dạng HĐTN	28
2.2. Quy trình thiết kế và tổ chức HĐTN trong dạy học Sinh học	33
2.3. Một số ví dụ về thiết kế và tổ chức học trải nghiệm cho học sinh khi dạy học phần Chuyển hóa vật chất và năng lượng ở thực vật.....	36
2.4. Bộ công cụ đánh giá hiệu quả của hình thức tổ chức học trải nghiệm.....	52
2.4.1. Đánh giá kết quả học tập của HS.....	53
2.4.2. Đánh giá sự phát triển năng lực của HS	56
TIÊU KẾT CHƯƠNG 2	61
Chương 3: THỰC NGHIỆM SƯ PHẠM	62
3.1. Mục đích thực nghiệm.....	62
3.2. Thời gian, địa điểm và đối tượng thực nghiệm	62
3.2.1. Thời gian thực nghiệm.....	62
3.2.2. Địa điểm thực nghiệm	62
3.2.3. Đối tượng thực nghiệm.....	62
3.3. Nội dung thực nghiệm	63
3.4. Phương pháp và quy trình tiến hành thực nghiệm.....	63
3.4.1. Phương pháp thực nghiệm.....	63
3.4.2. Quy trình thực nghiệm.....	64
3.5. Kết quả thực nghiệm và biện luận	65
3.5.1. Đánh giá kết quả học tập của HS.....	65
3.5.2. Đánh giá kết quả phát triển năng lực của HS	74
TIÊU KẾT CHƯƠNG 3	76
KẾT LUẬN VÀ ĐỀ NGHỊ	78
TÀI LIỆU THAM KHẢO	80
PHỤ LỤC	

DANH MỤC CÁC CHỮ VIẾT TẮT

STT	Chữ viết tắt	Đọc là
1	ĐC	Đối chứng
2	GD&ĐT	Giáo dục và đào tạo
3	GV	Giáo viên
4	HĐTN	Hoạt động trải nghiệm
5	HS	Học sinh
6	HTTN	Học tập trải nghiệm
7	NL	Năng lực
8	PPDH&GD	Phương pháp dạy học và giáo dục
9	THPT	Trung học phổ thông
10	TN	Thực nghiệm

DANH MỤC CÁC BẢNG

Bảng 1.1 . Các HĐTN tương ứng với các thành phần kiến thức Sinh học	19
Bảng 1.2. Mức độ rèn luyện năng lực cho HS trong dạy học Sinh học	20
Bảng 1.3. Quan niệm của GV về mức độ cần thiết của việc tổ chức HĐTN trong dạy học Sinh học ở trường THPT	21
Bảng 1.4. Mức độ sử dụng HĐTN trong dạy học Sinh học ở trường THPT	21
Bảng 1.5. Mức độ sử dụng các hoạt động học tập trong dạy học Sinh học	22
Bảng 1.6. Mức độ vận dụng dạy học trải nghiệm trong dạy học môn Sinh học	22
Bảng 1.7. Nguyên nhân gây khó khăn cho việc tổ chức HĐTN	23
Bảng 1.8. Mức độ nhận thức của HS về HĐTN.....	25
Bảng 1.9. Mức độ hứng thú của học sinh với HĐTN	25
Bảng 1.10. Mức độ hiệu quả của HĐTN trong dạy học Sinh học đối với HS ..	25
Bảng 2.1. Các yêu cầu cần đạt khi tổ chức dạy học phần “Trao đổi chất và chuyển hóa năng lượng ở thực vật”	30
Bảng 2.2. Cấu trúc và tiêu chí đánh giá năng lực hợp tác	57
Bảng 2.3. Thang đo năng lực hợp tác	58
Bảng 3.1. Các lớp HS tham gia TN, ĐC và các GV giảng dạy.....	63
Bảng 3.2. Bảng tần số điểm kiểm tra lần 1 của nhóm lớp TN và ĐC	65
Bảng 3.3. Bảng tần suất điểm kiểm tra lần 1 của nhóm ĐC và TN	65
Bảng 3.4. Bảng tần suất hội tụ tiến điểm kiểm tra lần 1 của nhóm ĐC và TN	66
Bảng 3.5. Giá trị đặc trưng mẫu của điểm bài kiểm tra lần 1.....	67
Bảng 3.6. Kiểm định \bar{X} theo tiêu chuẩn U kết quả kiểm tra lần 1	68
Bảng 3.7. Phân tích phương sai kết quả bài kiểm tra lần 1	69
Bảng 3.8. Bảng tần số điểm kiểm tra lần 2 của nhóm lớp TN và ĐC	70
Bảng 3.9. Bảng tần suất điểm kiểm tra lần 2 của nhóm lớp TN và ĐC	70
Bảng 3.10. Bảng tần suất hội tụ tiến điểm kiểm tra lần 2 của nhóm ĐC và TN	71
Bảng 3.11. Giá trị đặc trưng mẫu của điểm bài kiểm tra lần 2	72
Bảng 3.12. Kiểm định \bar{X} theo tiêu chuẩn U kết quả kiểm tra lần 2.....	73
Bảng 3.13. Phân tích phương sai kết quả bài kiểm tra lần 2	74
Bảng 3.14. Kết quả đánh giá năng lực hợp tác của HS lớp TN trước tác động và sau tác động.....	75

DANH MỤC CÁC HÌNH

Hình 1.1. Chu trình HTTN của Kolb.D.A.....	13
Hình 3.1. Đồ thị tần suất điểm kiểm tra lần 1 của nhóm ĐC và TN	66
Hình 3.2. Đồ thị tần suất hội tụ tiến điểm kiểm tra lần 1 của nhóm ĐC và TN	67
Hình 3.3. Đồ thị tần suất điểm kiểm tra lần 2 của nhóm ĐC và TN	70
Hình 3.4. Đồ thị tần suất hội tụ tiến điểm kiểm tra lần 2 của nhóm ĐC và TN	71
Hình 3.5. Biểu đồ sự tiến bộ về năng lực hợp tác của lớp TN trước tác động và sau tác động.....	76

MỞ ĐẦU

1. Lí do chọn đề tài

1.1. Xuất phát từ những văn bản có tính pháp lý cao của Đảng và Nhà nước ta về phát triển và đổi mới phương pháp giáo dục và đào tạo trong giai đoạn hiện nay

Nhằm đào tạo nguồn nhân lực chất lượng cao phục vụ sự nghiệp CNH, HĐH đất nước đòi hỏi GD&ĐT ở nước ta phải đổi mới mạnh mẽ. Định hướng đổi mới PPGD&ĐT đã được xác định rõ trong các Văn kiện Đại hội Đảng, đặc biệt là trong Nghị quyết 29 Hội nghị BCH Trung ương Đảng Cộng sản Việt Nam lần thứ 8, khóa XI về đổi mới căn bản và toàn diện GD&ĐT [13] và đã được thể chế hóa trong Luật giáo dục của nước Cộng hòa xã hội chủ nghĩa Việt Nam. Luật Giáo dục, 5/2005 cũng đã ghi rõ: “Phương pháp giáo dục phổ thông phải phát huy tính tích cực, tự giác, chủ động, sáng tạo của học sinh, phù hợp với đặc điểm của từng lớp học, môn học, bồi dưỡng phương pháp tự học, rèn luyện kỹ năng vận dụng kiến thức vào thực tiễn, tác động đến tình cảm, đem lại niềm vui, hứng thú học tập cho học sinh” [10].

Như vậy, đổi mới PPGD&ĐT nhằm nâng cao chất lượng giáo dục, khơi dậy và phát huy tiềm năng của con người, phát triển giáo dục toàn diện, đào tạo ra những lớp người năng động, sáng tạo để thích ứng trong mọi hoàn cảnh là hết sức quan trọng. Cho nên, việc dạy học tiếp cận các mô hình dạy học tích cực là một trong những giải pháp hữu hiệu nhằm hình thành và phát triển năng lực cho HS.

1.2. Xuất phát từ lý thuyết học trải nghiệm của D. A.Kolb.

Theo Kolb (Kolb, 1984) và nhiều tác giả khác, lý thuyết học tập trải nghiệm được định nghĩa: “*Học tập là một quá trình, trong đó kiến thức được tạo ra thông qua việc chuyển đổi kinh nghiệm. Kiến thức là kết quả từ sự kết hợp của việc nắm bắt và chuyển đổi kinh nghiệm*” [17].